

ЖАХОН ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИДА МАХСУЛОТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШДА ХОМ АШЁДАН ОҚИЛОНА ФОЙДАЛАНИШНИНГ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Анорбоев Достон Рахматулло ўғли

Жиззах политехника институти ўқитувчиси

***Аннотация:** Мақолада, Тўқимачилик чиқиндиларидан нотўқима матолар, иссиқлик ва шовқин ўтказмайдиган материаллар; техник, тикув ва мебельбоп пахта; артиш учун материаллар, фильтрловчи каби техник матолар тайёрланади, буларга асосан синтетик толалар чиқиндилари ишлатилади.*

***Калит сўзлар:**технология,пахта,материал,матол,махсулот.*

НАПРАВЛЕНИЯ РАЦИОНАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СЫРЬЯ ПРИ ПРОИЗВОДСТВЕ ПРОДУКЦИИ В ТЕКСТИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ МИР

Анорбоев Достон Рахматулло ўғли

Преподаватель Джизакский политехнический институт

***Аннотация:** В статье производятся нетканые материалы из текстильных отходов, тепло- и звукоизоляционные материалы; техническая, швейная и мебельная вата; технические ткани, например, фильтровальные материалы, в основном используют отходы синтетических волокон.*

***Ключевые слова:** технология, патока, материал, сырье, продукт.*

Жахон тажрибасида табиий хом ашёдан, хусусан тола ва тўдадаги чиқиндилари тўлиқ ишлатиши ҳисобига оқилон фойдаланишга янада катта аҳамият берилмоқда. Ривожланган давлатларда тўқимачилик чиқиндиларини йиғиш ва қайта ишлаш тўқимачилик толаларига бўлган эҳтиёжнинг, уларни ишлаб чиқариш учун хом ашёга бўлган талабларини барқарор кенгайтиши билан аниқланади.

Европада қаттиқ майиш чиқиндиларни қайта ишлаш заводларидан макулатура, шиша, полимерлар каби компонентлар олинади. Фақатгина Донкасте шаҳридаги (Буюк Британия) ишлаб чиқариш қуввати бир суткада 320 тонна қаттиқ майиш чиқиндиларни қайта ишлаш заводида олинадиган компонентлар учун таллуқлидир. Германиядаги яна битта ишлаб чиқариш қуввати бир соатда 50 тоннага тенг бўлган заводда тўқимачилик компонентларни қўлда саралаш ишлари олиб борилади. Қолган ҳолларда тўқимачилик чиқиндилари бошқа қайтмас чиқиндилар билан биргаликда ёқилғи брикетларига тушади ва ёқиш учун юборилади [1].

Тўқимачилик чиқиндилари қайта ишлаш даврида бир нечта босқичдан ўтказилади: дезинфекция, чангсизлантириш, саралаш, ювиш, кимёвий тозалаш, кесиш, мойлаш ва толага ажратиш.

Тўқимачилик чиқиндиларидан нотўқима матолар, иссиқлик ва шовқин ўтказмайдиган материаллар; техник, тикув ва мебельбоп пахта; артиш учун материаллар, филтрловчи каби техник матолар тайёрланади, буларга асосан синтетик толалар чиқиндилари ишлатилади.

Ҳозирги пайтда қайта ишланмайдиган иккиламчи тўқимачилик хом ашёларни қайта ишлатиш бўйича янги технологияларни жорий этиш керак.

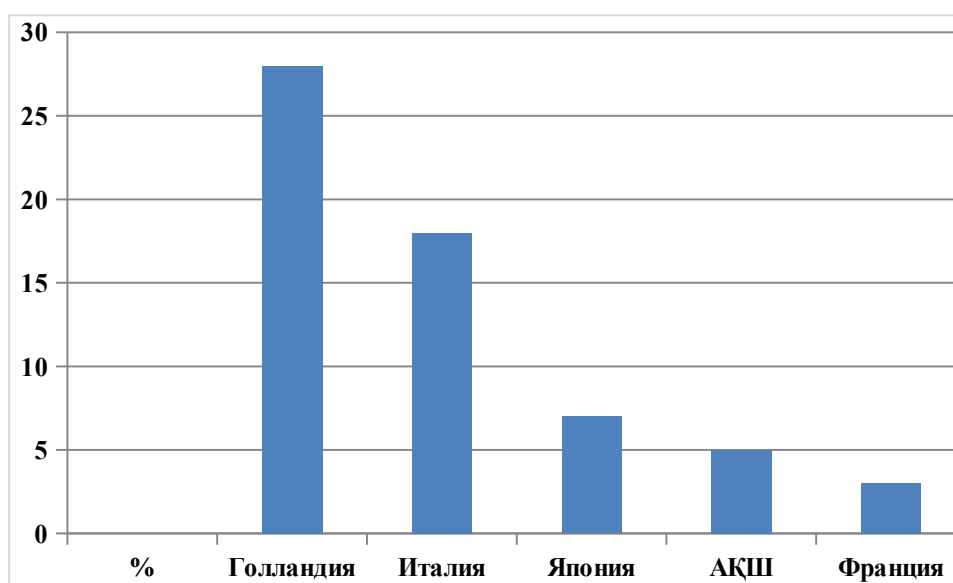
Тўқимачилик чиқиндиларидан фойдаланишнинг ноанъанавий йўлларида бири бу кўпқаватли рулон материаллар, тўқимачилик девор қопламалари, пайвандловчилар махсус кийими учун олов ва иссиққа чидамли матоларни олиш ҳисобланади [2].

Россияда жун ишлаб чиқариш чиқиндиларидан боғ уйларини иситиш учун ишлатиладиган нотўқима матолар ишлаб чиқарилади.

Ривожланган мамлакатларда рулонли материаллар чиқиндиларидан ҳажмли буюмлар ишлаб чиқариш усули, толали масса олиш усули, жун ишлаб чиқариш чиқиндиларидан қўшимча оқсилли ем-хашак олишнинг патентланган усуллари маълум.

Чет элда паст навли пахта чиқиндилари (таранди, момик)дан ип ишлаб чиқарилади. Жун саноатининг умумий хом ашё балансида тикланган жун Голландияда – 28%, Италияда – 18%, Японияда – 7%, АҚШда – 5%, Францияда – 3%ни ташкил этади.

Чет элда паст навли пахта чиқиндилари графиги

Полшада зиғир толали чиқиндилардан поллар учун плиталар ва қоплама материаллар ишлаб чиқаришда фойдаланилади. Венгрияда зиғир толали чиқиндиларни ишлатиб изоляция панеллари тайёрланади. Германия ва Белгияда зиғир ва каноп чиқиндиларидан қурилиш плиталари ишлаб чиқарилади, синтетик толаларнинг калта толали чиқиндилари том ёпиш учун ишлатиладиган қопламаларни ишлаб чиқаришда боғловчи сифатида фойдаланилади. Германияда гилам тўқиш чиқиндиларини пресслаш усули билан плиталарга қайта ишлаш технологияси яратилган. Хом ашё таркибига 70-85% чиқиндилар ва 15-30% пенополиуретан киради [3].

А.Коган ва В.Буткевичлар томонидан зиғир толали чиқиндиларни ишлатиб тикув усулида нотўқима матолар олиш технологияси ишлаб чиқилган.

В.Гальцов ва С.Маркарян ўз ишларида эскирган пахта ва пахта буюмларни қайта ишлашнинг ўзига хос ечимларини таклиф этишган.

Иссиқлик ва шовкин изоляцион плиталарни тўқимачилик чиқиндилари ва минерал боғловчилардан олиш технологияси мавжуд.

Синтетик полимерларни регенерациялаш орқали синтетик толали тўқимачилик материаллар чиқиндиларини қайта ишлаш технологиялари ишлаб чиқилган.

Мато лахтаклар ва трикотаж кийимлардан нотўқима матолар олиш технологияси мавжуд.

Маиший ейилиб кетган буюмлардан тикланган кимёвий толаларни ишлатиб дренаж конструкциялари композицияси ишлаб чиқилган.

Нотўқима матолар олиш учун кимёвий ва аралаш иплар чигаллари ва учларини қайта ишлаш технологияси мавжуд.

Ацетат ва триацетат чиқиндилардан ацетилцеллюлозали пластмассалар олиш технологияси ҳам маълум .

Енгил саноатнинг калта толали чиқиндиларини ёғочсозлик чиқиндилари аралашмасидан қурилиш материаллари ассортиментини кенгайтирадиган органо-синтетик толали плиталарни олиш технологияси ишлаб чиқилди.

Иссиқ гидравлик прессида гилам ишлаб чиқаришининг калта толали чиқиндиларидан толали плиталар олиш технологияси маълум. Материални транспорт тарафлари сифатида ишлатишга тавсия этилади .

Голандия олимлари яхшиланган технологияни тақдим этдилар. Бунда дастлабки саралашсиз битта тизим ичида барча чиқиндиларни бирламчи хом ашёга қолдиқсиз бўлинади ва тозаланади. Хом ашё тўлиқ аралашмалардан тозаланади, қадоқланади ва такроран ишлатилиши мумкин. Тизим экологик жиҳатдан нейтрал. Германияда техник назорат хизмати томонидан текширилган завод қурилиб, у 10 йил давомида синаш

режимида шу технология асосида муваффақиятли ишламоқда. Ҳозирги пайда Голландия ҳукумати заводни ўзининг давлат территориясида қуриш масаласини кўриб чиқмоқда.

Европанинг кўп давлатларида ярқисиз кийимлар қоғоз ишлаб чиқаришида ишлатилади.

Эстония дизайнерлари мато лахтакларидан ўзига хос ресурстежамкор кийим ишлаб чиқариш усулини таклиф қилмоқда .

Ҳозирги кунда Республикамиздаги тўқимачилик корхоналари чиқиндиларидан фойдаланиб сифатли тикланган тола олиш ва уларни самарали ишлатиш йўллари излаш долзарб масаладир, чунки тўқимачилик саноатининг ўсиб бораётган ишлаб чиқариш ҳажми хом ашё миқдорини оширишни талаб қилади.

Тўқимачилик чиқиндиларидан оқилона фойдаланиш бирламчи хом ашё ресурсларини тежашга, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар ассортиментини кенгайтиришга, маҳсулот таннарҳини ва чиқиндилар миқдорини камайтиришга, ишлаб чиқаришда ресурстежамкор ва чиқиндисиз технология яратиш имкониятини беради.

Фойдаланиладиган адабиётлар

1. Жуманиязов Қ., Анорбоев Д. ЙИГИРИШ КОРХОНАСИ ЧИҚИНДИЛАРИДАН ПНЕВМОМЕХАНИК ИП ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ИМКОНИЯТИНИ ТАДҚИҚ ЭТИШ //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 29. – №. 1. – С. 96-99.
2. Anorboyev D. R., Xolmo'Minov A. A. TOLALI CHIQINDILARDAN OQILONA FOYDALANIB YUQORI CHIZIQIY ZICHLIKDAGI PNEVMOMEHANIK IP YIGIRISH IMKONIYATLARI //Экономика и социум. – 2022. – №. 11-1 (102). – С. 24-26.
3. Жуманиязов Қ., Анорбоев Д. ЮҚОРИ ЧИЗИҚИЙ ЗИЧЛИҚДАГИ ИП ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ИМКОНИЯТЛАРИ //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 29. – №. 1. – С. 100-103.